

**ศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเพณีการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย
ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**

**AN ANALYTICAL STUDY OF THE TRADITION OF RICE-BOWL VOTIVE OFFERING
BY LANNA THAI PEOPLE, SRI BHUM SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE**

พระสมพงษ์ อธิจิตโต (ทาอุปรังค์)*

PhraSompong Adhijitto (Ta-Uparong)

โพน นามณี**

Phon Namanee

พระครูสมุทรโชติ จิระมโม**

Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

Corresponding Author E-mail: phraSompong.ad@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความหมายและประเภทของการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย 2) เพื่อศึกษาประเพณีในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. การทานขันข้าว หมายถึง การเตรียมสำหรับอาหารอันมีอาหาร ผลไม้ น้ำดื่ม ดอกไม้ ธูปเทียน สวยดอกไม้ น้ำสำหรับกรวด จัดเตรียมในสถานที่สวยงาม นำไปถวายพระสงฆ์ ประเภทของการทานขันข้าวประกอบด้วย 1) การทานเพื่ออุทิศให้ผู้ล่วงลับ 2) การทานในวันครบรอบวันเกิด เพื่อความเป็นสิริมงคล 3) การทานเพื่ออุทิศให้กับเทวดาที่รักษาบ้านเมือง วัตถุประสงค์บ้านเมือง และ 4) การทานให้กับตนเอง เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้กับตนเอง

2. ประเพณีทานข้าวใหม่เดือนสี่เป็ง หลังจากสิ้นสุดฤดูทำนาเก็บเกี่ยวข้าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปบริโภค มีความเชื่อที่ต้องไปทานให้กับพระสงฆ์ก่อน เพื่ออุทิศไปหาบรรพบุรุษ รวมถึง เทวดา แม่พระธรณี พระภูมิเจ้าที่ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณ ประเพณีทานขันข้าววันสงกรานต์ เป็นการกตัญญูรู้คุณของผู้มีพระคุณที่อุปการะเลี้ยงดูเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงหา ประเพณีวันเข้าพรรษาออกพรรษา มีความเชื่อเกี่ยวกับพระภิกษุ สามเณร ที่ได้จำพรรษาถือวัตรปฏิบัติธรรม และพุทธศาสนิกมีโอกาสใกล้ชิด ทำบุญใส่บาตร ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม เชื่อว่ากันว่า ประเพณีทานขันข้าวเดือนสิบสองเป็ง เป็นวันปล่อยเปรต ปล่อยผี และดวงวิญญาณบรรพบุรุษจะได้รับอันสงฆ์เช่นเดียวกัน

3. คุณค่าในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย มีคุณค่าด้านจิตใจ มีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการทำบุญสืบทอด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประชาชนชาวล้านนาไทย ซึ่งไม่เหมือนกับภาคอื่นและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญสืบต่อไป

คำสำคัญ: ประเพณี, การทานขันข้าว, ล้านนาไทย

* หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the meaning and type of rice-bowls votive offering by Lanna Thai people, 2) to study the traditions of rice-bowl votive offering by Lanna Thai people and 3) to analyze Values of rice -bowls votive offering by Lanna Thai people. It was qualitative research. The research instrument was interview with descriptive analysis.

The results of research were found that:

1) Rice-bowl votive offering entailed preparing food with curry, fruits, drinking water, flowers, joss sticks and candles, cone flower, and dedication water. They were presented to monks for dedication after being prepared in a beautiful tray. The types of rice-bowl votive offerings: 1) offering to dedicate to departed relatives such as grandparents, parents, and relatives, 2) offering on birthday anniversary for prosperity in life to bless life, 3) offering in dedication to divine beings who provided protection to town, territory of land, and city, and 4) offering for personal accumulation of merit and perfection.

2) Rice-bowl votive offering is a tradition of offering new rice after the end of the farming season, it was believed that offering must be given to monks first to dedicate to ancestors including divine beings, Earth and land gods and goddesses to express gratitude. The belief in offering in Songkran tradition was to express love and care to benefactors who had nourished. Because of faith in monks and novices who spent Buddhist lent practicing Buddhist principles, rice-bowl votive offering was made at the beginning and end of Buddhist lent days. Buddhists could also make merit by giving alms, listening to and practicing Dhamma. In the twelfth month of Peng, a rice-bowl votive offering was made in the belief that it was the day of releasing departed beings, ghosts.

3) The rice-bowl votive offering was discovered to **have spiritual value**. It fostered family relationships and served as a good role model for children to recognize **the social value** of their ancestors. It was **culturally significant** because it preserved traditions, customs. The merit-making associated with the rice-bowl votive offering was typically distinct from that found in other regions. Buddhism flourished in the long..

Keywords: Tradition, Rice-bowl votive offering, Lanna Thai

บทนำ

การทำบุญให้ทานในพระพุทธศาสนา มีหลายประเภทด้วยกัน การให้ทานอันมีการจัดสำรับอาหาร แล้วนำไปถวายพระสงฆ์เพื่อทำบุญอุทิศไปให้กับญาติผู้ล่วงลับ การทำบุญวันเกิด ทานไปให้กับเทวดา ทานไว้ภายในหน้า ความสำคัญของปัญหาคือลักษณะการทำบุญให้ทานอย่างนี้เป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของภาคเหนือ ซึ่งจะไม่เหมือนกับภาคอื่นๆ

ของประเทศไทย แต่อาจจะมีคล้ายกัน แต่รูปแบบพิธีกรรมจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำเรื่องการทำทานขันข้าวเพื่อนำมาให้เห็นรูปแบบลักษณะการให้ทาน และรวมถึงความเชื่อในเรื่องของโลกวิญญูณที่ยังมีความเกี่ยวข้องกันอยู่

การทำทานพระพุทธศาสนาจัดเป็นบุญกุศลอย่างหนึ่ง อยู่ในบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ทานหมายถึง การให้สิ่งของที่

ควรให้ การแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ หรือวัตถุที่ควรให้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดง ในสัปปริสทาน (ทานของคนดี 8 ประการ) คือ ให้สิ่งสะอาด ให้สิ่งประณีต ให้ตามกาล ให้สิ่งที่ควร เลือกแล้วจึงให้ ให้เนื่องๆ ขณะให้จิต เลื่อมใส ให้แล้วอิมใจ การทำบุญให้ทานผู้ทำ ต้องมีเจตนาที่บริสุทธิ์ ให้ทานแล้วโดยไม่ เสียตายวัตถุทานการให้ทานนั้น ย่อมได้ อานิสงส์ และผู้รับทานนั้นต้องเป็นผู้มีศีลคือ พระสงฆ์ ให้ในที่นี้คือให้โดยไม่เสียตายของที่ เราจะให้ทาน แบ่งเป็น 2 คือผู้รับทาน 1) ปาฏิบุคลิกทาน หมายถึง ทานแบบเจาะจงผู้ใด ผู้หนึ่ง 2) สังฆทาน หมายถึง ทานแบบไม่ เจาะจง ในทานวัตถุ 10 ประการ ได้แก่ ข้าว น้ำ ยาน ผ้า ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ เครื่อง นอน เสนาสนะ เครื่องประทีป การทานขันข้าว เป็นประเพณีการทำบุญ ที่ชาวล้านนายึดถือ ปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยการนำ อาหาร คาวหวาน น้ำดื่ม ผลไม้ ดอกไม้ธูปเทียน นำไปถวายทานกับพระสงฆ์เพื่ออุทิศส่วนกุศล ไปหาบรรพบุรุษ อันมีปู่ย่า ตายาย บิดามารดา ญาติพี่น้อง ที่ได้ล่วงลับไปทำกันเนื่องในวาระ ต่างๆ หรือประเพณีเช่น วันเดือนสี่เป็ง (ทาน ข้าวใหม่) วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออก พรรษา วันเดือนสิบสองเป็ง (วันสารทเดือนสิบ) วันลอยกระทง และโอกาสทั่วไป

ประเพณีทานขันข้าวคือ การถวายสำหรับ กับข้าวหรือถวายถาดใส่ข้าว และอาหารซึ่ง ประชาชนล้านนาไทยนิยมทำกันมาช้านาน แล้ว โดยความมุ่งหมาย คือ 1) ทานขันข้าว เพื่อตัวเอง 2) ทานขันข้าวเพื่ออุทิศแด่บรรพ ชน 3) ทานขันข้าวเพื่อบูชาคน 4) ทานขันข้าว เพื่อบูชาเทพดาทั้งหลายการทานขันข้าว เป็น ธรรมเนียมอันนับเนื่องด้วยความกตัญญูกตเวที

และความเป็นคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของ ประชาชน เมื่อได้ทำกันเป็นประจำจน กลายเป็นประเพณี และปฏิบัติกันสืบมาไม่ ขาดสายจนกระทั่งทุกวันนี้ (มณี พะยอมยงค์, 2543, น. 157) และเป็นการทำบุญถวายทาน สำหรับกับข้าวแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นการทำบุญ ให้เป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง หรืออุทิศส่วนกุศล แด่ผู้อื่นและบรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้ง เพื่อบูชาเทพดาทั้งหลาย โดยทั่วไปแล้ว ประเพณีดังกล่าวนี้จะกระทำได้ในทุกโอกาส เช่น ในคราวเทศกาลวันสำคัญต่างๆ คือ วัน พญาวัน วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และ อื่นๆ ชาวล้านนามักนิยมทำบุญถวายทานขัน ข้าวแก่พระสงฆ์ที่วัด แล้วอธิษฐานเพื่ออุทิศ บุญกุศลให้แก่บรรพชน หรือญาติที่ล่วงลับไป ตามประสงค์ อีกโอกาสหนึ่งเมื่อญาติพี่น้องถึง แก่กรรมลง วันรุ่งขึ้นญาติจะจัดขันข้าวนำไป ถวายพระสงฆ์ที่วัดพร้อมกับขอพระสงฆ์ อุทิศ กุศลให้แก่คนที่ตายนั่นด้วย อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่เดือน 10 เหนือ (กรกฎาคม) เป็นต้น ไปจนถึงเดือนเกียง (ตุลาคม) จะเป็นเทศกาล วันเข้าพรรษา ในช่วงนี้ประชาชนจะไปทำบุญ ที่วัดเป็นประจำ ดังนั้น ประเพณีทานขันข้าว จึงมักจะได้รับการปฏิบัติในช่วงฤดูนี้บ่อยครั้ง ในช่วงอื่นๆ (สุรพล ดำริห์กุล, 2542, น. 287)

การถวายภัตตาหารหรือที่เรียกกันอย่าง เมืองเหนือว่า ทานขันข้าว (อ่าน “ตานขัน ข้าว”) นี้บางคนนิยมทำบุญกันหลายสำหรับ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษหรือญาติ มิตรที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ส่วนพระสงฆ์จะรับ การทานขันข้าว และทำพิธีกรวดน้ำอุทิศส่วน กุศลไปให้ ผู้ล่วงลับตามความประสงค์ของ ชาวบ้าน บางครั้งพระอาจต้องแยกย้ายกันทำ พิธีนี้หลายแห่ง นอกจากจะมีการทานขันข้าว

หรือถวายสำหรับอาหารที่วัดแล้ว บางคนอาจนำสำหรับอาหารไปมอบให้แก่บิดา มารดา ปาย่า ตายยาย ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้ที่ตนเคารพนับถือ และถวายให้แก่พระสงฆ์ด้วย (ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ, 2542, น.137)

ตีโรกฤษทเพตวัตถุสูตร ได้กล่าวถึงเรื่องเปรตที่อยู่ภายนอกฝาเรือน พวกเปรตพากันมาสู่เรือนของตนบ้างยืนอยู่ที่ฝาเรือนด้านนอก บ้างยืนอยู่ที่ทางสี่แพร่ง สามแพร่ง บ้างยืนพิงอยู่ที่บานประตู เมื่อมีข้าวและน้ำดื่มมากมาย เมื่อของเคี้ยวของกินถูกจัดเตรียมไว้แล้วญาติสักคนก็ไม่นึกถึงเปรตเหล่านั้น เพราะกรรมของสัตว์เหล่านั้นเป็นปัจจัย เหล่าชนผู้อนุเคราะห์ ย่อมถวายอาหารและน้ำดื่ม ที่สะอาดประณีต เหมาะแก่พระสงฆ์ตามกาลอุทิสให้ญาติทั้งหลาย (ที่เกิดเป็นเปรต) อย่างนี้ว่าขอทานนี้จึงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด ส่วนญาติที่เกิดเป็นเปรตเหล่านั้น พวกกันมาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ให้ทานนั้น ย่อมอนุโมทนาในอาหารและน้ำดื่มเป็นอันมากโดยเคารพว่า เพราะเหตุแห่งญาติเหล่าใด พวกเราจึงได้สุขสมบัติเช่นนี้ ขอญาติเหล่านั้นของพวกเราจงมีอายุยืน อนึ่ง การบูชาญาติผู้เป็นทายกก็ได้ทำแก่พวกเราแล้ว และทายกก็ไม่ไร้ผล ในเปตวิสัยนั้น ไม่มีกสิกรรม (การทำไร่ไถนา) ไม่มีโครักขกรรม (การเลี้ยงวัวไ้ขาย) ไม่มีพาณิขกรรม (การค้าขาย) เช่นนั้น การแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินก็ไม่มีผู้ที่ตายไปเกิดเป็นเปรตในเปตวิสัยนั้น ดำรงชีพด้วยผลทานที่พวกญาติอุทิสให้จากมนุษยโลกนี้ (ขุ.เปต. 26/14/170-171)

ทานขันข้าวเป็นแบบฉบับเฉพาะภาคเหนืออันได้แก่การจัดเตรียม ข้าว น้ำดื่มอาหาร ของหวาน ผลไม้ น้ำสำหรับกรวด

ดอกไม้ธูปเทียน รวมกันอยู่ในกรวยใบตอง เรียกว่าสวยดอก เขียนชื่อคนที่ถวาย กับชื่อคนลวงลับอุทิสไปให้ เช่น นาย นาง ตกแต่งในภาชนะ หรือถาดให้สวยงามนำไปถวายพระสงฆ์ หรือสามเณร พระท่านจะให้พรโดยเป็นสำนวนโวหารโดยคงเอกลักษณ์ด้านภาษาไว้ก็คือภาษาล้านนา มีภาษาบาลีแทรกไว้อยู่ ขึ้นต้นด้วยบทยถาวาริวาหาปุรา...ต่อด้วยสำนวนภาษาล้านนาจบด้วยศัพท์ยิววิฑูชันตุ...สุขังพลัง ไม่เฉพาะแต่การทานอุทิส มีการทำบุญทานวันครบรอบวันเกิด ทานไปให้เทวดา ทานไว้ภรรยาหน้า(การทานสิ่งสมบุญให้กับตัวเอง) ลักษณะการทานแบบนี้จะมีทั่วไปในเขตภาคเหนือ เป็นค่านิยมที่ทำตามกันสืบมาตั้งแต่ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ เป็นความเชื่อในเรื่องของการให้ทาน ผลทานให้ทานไปแล้วจะเกิดบุญทานอันผู้ลวงลับ จะได้รับของกินของทานนั้นๆ เชื่อในโลกของวิญญูณ ก่อเกิดให้เป็นประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันจวบจนถึงปัจจุบัน เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์

จากความเชื่อเรื่องการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย มีการทานไปหาเทวดาแม่พระธรณี พระภูมิเจ้าที่ ทานครบรอบวันเกิด ทานไว้ภรรยาหน้า ทานอุทิสให้กับญาติผู้ลวงลับไปนั้นบางเรื่องได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องราวในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา เช่นธรรมอานิสงส์ทานหาคนตาย เรื่องลูกพราหมณ์อายุ 17 ตายด้วยโรครมาเบียดเบียนพราหมณ์ผู้เป็นพ่อได้ทำพิธีเผา แล้วตั้งคนใช้ให้ดูแลและส่งข้าวน้ำอาหารทุกวันมิให้ขาดตลอดระยะเวลา 1 ปี มีวันหนึ่งฝนตกน้ำนอง คนใช้ไม่สามารถไปที่ป่าช้าได้จึงได้นำอาหารที่จะไปส่งให้ลูกพราหมณ์ เห็นพระภิกษุบิณฑบาตจึงนำอาหารใส่บาตรพระภิกษุแล้วอุทิสส่วนบุญไปให้ลูก

พราหมณ์ที่ได้เสียชีวิตไป ด้วยอาณิสงส์ผลบุญ ข้าวน้ำอันเป็นของทิพย์บังเกิดแก่ลูกพราหมณ์ กลางคืนได้เข้านิมิตฝันแก่พ่อบอกว่า ระยะเวลาหนึ่งปีมานี้ ไม่เคยได้บุญกุศลสัก อย่างเท่าว่ามีเมื่อวานนี้ที่ได้รับ และในธรรม ปุพพเปตพลี จึงก่อเกิดค่านิยมในการทานชั้น ข้าวของคนล้านนามาจวบจนถึงปัจจุบัน การ ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและ การอนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่ ล้านนาไทย ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความหมาย และประเภทของการทานชั้นข้าวประเพณีใน การทานชั้นข้าว วิเคราะห์คุณค่าในการทาน ชั้นข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้คงเป็น ประเพณีอันดีงามของชาวล้านนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาความหมาย และประเภท ของการทานชั้นข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาประเพณีในการทานชั้นข้าว ของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าในการทานชั้น ข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากพระสังฆาธิการ และ

ปราชญ์ล้านนา ซึ่งมีรายละเอียดของ วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ จำนวน 6 รูป ปราชญ์ล้านนา จำนวน 4 คน รวม จำนวน 10 รูป/คน โดยการเลือกเฉพาะเจาะจง แล้วนำ ข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ ต่างๆ ตามความเป็นจริงของการวิเคราะห์ ข้อมูลในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้ง ไว้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1. ความหมายและประเภทของการทาน ชั้นข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ประเพณีในการทานชั้นข้าวของ ประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. วิเคราะห์คุณค่าในการทานชั้นข้าว ของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบ สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัย ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัยและ การนิยามศัพท์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและ หาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อที่ เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง เครื่องมือแบบสัมภาษณ์
2. ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้

แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน คือ

1) พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร, รองศาสตราจารย์ ดร. ปธ. 9, ศษ.บ. (มัธยมศึกษา), ศษ.บ. (การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), ร.ม. (การเมืองการปกครอง), ปธ.ด. (ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), อาจารย์ประจำหลักสูตร ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี ศาสนศาสตร์บัณฑิต (การสอนภาษาไทย), M.A. (Pali @ Buddhist Studies), Ph.D. (Pali @ Buddhist Studies), อาจารย์ประจำหลักสูตร ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3) ดร.อุเทน ลาพิงค์ พธ.บ. (การสอนสังคม), M.A. (Linguistics), (Philosophy), Ph.D. (Philosophy), อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3. นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำและแก้ไขแล้วในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมของเครื่องมือแบบ

สัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

4. เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ศึกษาความหมายและประเภทของการทานข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มี 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ศึกษาประเพณีในการทานข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มี 4 ข้อ

ตอนที่ 4 ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าในการทานข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มี 4 ข้อ นำแบบแบบสัมภาษณ์ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ค่าโดยรวมอยู่ที่ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลโดยจากกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น มือถือบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดการบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการ

วิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ในกรณีที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย พระสังฆาธิการ และประชาชนล้านนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามความเป็นจริงในเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ความหมายและประเภทของการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบล ศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ประเพณีในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 วิเคราะห์คุณค่าในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. ความหมายและประเภทของการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1) การทานขันข้าวหมายถึง การเตรียมสารับอาหารอันมีข้าว อาหาร ผลไม้ น้ำดื่ม ดอกไม้ ฐูปเทียน สวยดอกไม้ น้ำสำหรับกรวด

จัดเตรียมในภาคให้ดูสวยงามแล้วนำไปถวายพระสงฆ์เพื่อให้ท่านให้พรโดยมีชื่อผู้ทาน ทานเนื่องในวันคล้ายวันเกิด ทานไว้ถวายหน้า และทานที่เราอุทิศไปหา เทวดา ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้องที่ล่วงลับ เป็นการแสดงออกถึงความรัก ความห่วงหาโดยเฉพาะการทานอุทิศไปหา พ่อแม่ ญาติพี่น้องที่ล่วงลับ เมื่อมีโอกาสก็จะทำบุญอุทิศไปให้ตลอด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะภาคเหนือล้านนาไทย ที่ไม่เหมือนกับภาคอื่นโดยภาคอื่นของประเทศไทยการทำบุญจะเรียกว่าสังฆทาน 2) ประเภทของการทานขันข้าว ประกอบด้วย (1) การทานเพื่ออุทิศผู้ล่วงลับ เช่น ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และญาติพี่น้องที่ล่วงลับ (2) การทานในวันครบรอบวันเกิด เพื่อความเป็นสิริมงคล (3) การทานเพื่ออุทิศให้เทวดาที่รักษาบ้านเมือง วัดวาอารามรักษาเขตบ้านแดนเมือง และ (4) การทานให้กับตนเอง เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้กับตนเอง

2. ประเพณีในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับทานขันข้าว ประเพณีทานข้าวใหม่เดือนสี่ เบ็ญประมาณเดือนต้นเดือน หรือกลางเดือนมกราคม ปฏิทินแต่ละปีจะไม่ตรงกันในวันที่ หลังจากสิ้นฤดูทำนาเก็บเกี่ยวข้าวเป็นที่เรียบร้อยแล้วก่อนที่จะนำข้าวไปบริโภคมีความเชื่อว่าจะต้องไปทานให้กับพระสงฆ์ก่อนที่วัด และการทานนั้นจะนำข้าวใหม่ไปถวายในรูปแบบของการทานขันข้าวเพื่ออุทิศไปหาบรรพบุรุษที่ยกพื้นนาให้ทำต่อมาเมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไป ก็ทำบุญอุทิศไปให้รวมไปถึง เทวดา แม่พระธรณี พระภูมิเจ้าที่ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู

รู้คุณซึ่งแสดงออกโดยการทำบุญทานชั้นข้าวทานข้าวใหม่เมื่อถึงเดือนสี่เป็งมาถึงก็จะกระทำกันมามีขาดสาย เป็นเอกลักษณ์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของภาคเหนือ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับทานชั้นข้าวประเพณีสงกรานต์อยู่ในช่วงเดือนเมษายน เริ่มวันที่ 13 เป็นต้นไป เป็นการกตัญญูรู้คุณของผู้มีพระคุณที่อุปการะเลี้ยงดูเรามา เมื่อท่านจากไป ก็ทำบุญอุทิศไปให้ท่านเหล่านั้นอันเป็นบรรพบุรุษ พ่อแม่ ญาติ พี่น้องเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงหาพระลึกลงบุญคุณ การทานชั้นข้าวก็เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งทานอุทิศไปแล้วเพื่อให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นได้รับกุศลผลบุญ เป็นโอกาสที่ครอบครัวมาพบกันในช่วงเวลานี้ เป็นการสอนการทำบุญเรื่องกตัญญูในการทานไปหาบรรพบุรุษ ปู่ย่า พ่อแม่ ญาติโดยไม่ต้องสอนแต่เน้นการกระทำให้ดู เป็นแบบอย่างที่ดี 3) ทานชั้นข้าว ประเพณีวันเข้าพรรษา ออกพรรษาอยู่ในเดือนกรกฎาคม มีความเชื่อเกี่ยวกับพระภิกษุ สามเณรที่ได้จำพรรษาถือวัตรปฏิบัติธรรม และพุทธศาสนิกชนมีโอกาสใกล้ชิดตลอดช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ถือโอกาสปฏิบัติธรรมนอนวัดรักษาอุโบสถศีล นับว่าเป็นประเพณีสำคัญของพระพุทธศาสนา ทานชั้นข้าว เพื่ออุทิศ ไปหา เทวดา พระธรรณี พระภูมิเจ้าที่ และญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป และเป็นการอุปถัมภ์พระสงฆ์อีกแบบหนึ่งเพื่อไม่ให้พระท่านขาดแคลนเรื่องภัตตาหาร ช่วงเข้าพรรษา ออกพรรษาถือเป็นเขตการทำบุญพิเศษ 4) ทานชั้นข้าวประเพณีเดือนสิบสองเป็ง อยู่ในเดือนกันยายน เพราะมีความเชื่อว่าเป็นวันปล่อยเปรต ปล่อยผี ที่พยายามบาลอนุญาตให้เปรตมารับเอาของกินของท่านจากญาติพี่น้องในเมืองมนุษย์ เพราะมีความเชื่อ

ทานชั้นข้าว เพื่ออุทิศไปหาญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป รวมถึงบรรพบุรุษให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นได้รับ ถ้ากรรมเบาบางอาจจะได้ไปเกิดในภพภูมิใหม่

3. คุณค่าของการทานชั้นข้าวของประชาชนล้านนาไทยตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการสืบทอดเอกลักษณ์การทานเป็นแบบฉบับไม่เหมือนกับภาคอื่น มีคุณค่าด้านกตัญญูรู้คุณ เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งทางด้านจิตใจ ผู้ทำแล้วมีสภาพจิตใจแจ่มชื่นเบิกบาน มีความสุข เป็นปิติสุข เป็นการสร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการปลูกฝังแบบอย่างแก่ลูกหลานในเรื่องกตัญญู รู้จักการทำบุญให้ทาน เสียสละ มีเมตตา เป็นตัวอย่างที่ดีเป็นการสอนแบบไม่ต้องพูดแต่ทำให้ดูทำให้ซึมซับเรื่องการทาน เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เป็นการทำบุญสืบทอดพระพุทธศาสนา ทำให้พระภิกษุ สามเณรมีภัตตาหารฉัน โดยไม่ขาดแคลนปัจจัยสี่ที่สำคัญแก่พระภิกษุ สามเณรให้มีกำลังศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และปฏิบัติธรรมเพื่อใช้ธรรมะในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยาวนาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความหมายและประเภทของการทานชั้นข้าวของประชาชนล้านนาไทยตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า การทานชั้นข้าวหมายถึง สำหรับอาหารมีข้าวแกง ผลไม้ น้ำดื่ม ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู สวยดอก น้ำหยาด

จัดเตรียมในภาคให้ดูสวยงามนำไปถวาย พระภิกษุสงฆ์สามเณร เพื่อให้ท่านให้พร เป็น เอกลักษณะ อัครลักษณะ เฉพาะภาคเหนือของ ประเทศไทย เป็นการแสดงออกถึงการทานขัน ข้าว การทานขันข้าวมียหลายประเภท 1) ทาน เพื่ออุทิศผู้ล่วงลับ ได้แก่ ปู่ย่า ตา ยาย พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง 2) ทานในวันครบรอบวันเกิด ได้แก่ ทำบุญครบรอบวันเกิดเพื่อสร้างกุศลคุณ ความดี ความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตให้กับตนเอง 3) ทานเพื่ออุทิศเทวดาที่รักษาบ้านเมือง วัตวา อาราม รักษาบ้านเรือน และ 4) ทานให้กับ ตนเองไว้ภายหน้า ได้แก่ ทานเพื่อสร้างกุศลไว้ ให้แก่ตนเองเป็นการสั่งสมบุญไว้ในอนาคต ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูไพศาลธรรม มาโนสิฐ (ถนอม ภิธัญจิตร) (2547) ที่ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบ ตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นปิฎกกับการ ปฏิบัติจริงในลำพูน” ผลการศึกษาพบว่า มี ลักษณะคล้ายกันคือ ผู้ให้ทาน ที่ปรากฏใน พระสูตรต้นปิฎกเป็นผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสใน พระพุทธเจ้า ส่วนผู้ให้ทานในลำพูนปัจจุบัน นั้น ให้ด้วยความศรัทธาในพระรัตนตรัย ซึ่ง หมายถึงถึงพระพุทธเจ้าด้วยเช่นกัน ที่ แตกต่างเล็กน้อยคือ จากตัวอย่างผู้รับทาน ในพระ สูตรต้นปิฎกส่วนมากจะเป็น พระพุทธเจ้า รองลงมาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า และพระสงฆ์ตามลำดับ ในการปฏิบัติจริง ผู้รับ ทานส่วนมากเป็นพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็น ผู้แทนพระพุทธเจ้าได้ เพราะเป็นหนึ่งในพระ รัตนตรัยอีกอย่างหนึ่ง ผู้รับทานที่ไม่ใช่กลุ่ม พระสงฆ์ก็มี คือ ผู้ยากไร้ เด็กกำพร้า และ คนชรา เป็นต้น สิ่งของหรือวัตถุทานที่ให้ใน พระสูตรต้นปิฎกกับการปฏิบัติจริงในลำพูน มี ลักษณะเหมือนกันคือเป็นการให้ทานวัตถุ 10

ประการอันประกอบด้วย ข้าว น้ำ ผลไม้ และ ฐูปเทียน ดอกไม้ เป็นต้น และทานที่ นอกเหนือจากทานวัตถุ 10 ประกอบด้วย การ สร้างห้องน้ำ ห้องส้วม การสร้างสะพาน บ่อน้ำ ร่ม ไม้แขวนเสื้อ เป็นต้น คุณภาพของวัตถุทาน มีความแตกต่างกันบ้างกล่าวคือ ในพระ สูตรต้นปิฎกจะสังเกตได้ว่า ผู้ให้ทานจะ เลือกสรรวัตถุทานด้วยตนเอง จัดเตรียมด้วย ความประณีต ส่วนการปฏิบัติจริงในลำพูนนั้น จะเห็นว่า ความประณีตของวัตถุทานที่จะให้ นั้นลดลง ส่วนมากจะไม่ได้จัดเตรียมสิ่งของที่ จะให้ทานด้วยตนเอง เพราะไปซื้อตามร้านค้า ต่างๆ ที่เขาจัดเป็นชุดสังฆทานสำเร็จรูป ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ทายกทาย กาในปัจจุบันก็ทำงานแข่งกับเวลา จึง จำเป็นต้องทำบุญให้ทานด้วยวิธีดังกล่าว และ สอดคล้องกับ พระมหาบุญทอง คุณาโร กิตติ ชโย (แสงวมิม) (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของการ ทานในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ในพระพุทธศาสนา ทาน หมายถึง การ ให้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อามิสทาน และธรรมทาน แต่ในที่นี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะ กรณีสถาปนาทานเท่านั้น ได้จัดอามิสทานเป็น 2 หมวด คือปัจจัย 4 และทานวัตถุ 10 ส่วน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ฝ่ายทายก (ผู้ให้ทาน) และฝ่าย ปฏิภาทก (ผู้รับทาน) ซึ่งผู้รับทานนั้นแบ่งได้ เป็น 2 ประเภท คือ ปาฏิบุคคลิกทาน ได้แก่ การให้เจาะจงบุคคลมี 14 ประเภท และ สังฆทานได้แก่การถวายทานแก่บุคคล 7 จำพวก โดยไม่ได้เจาะจงบุคคล สิ่งสำคัญซึ่ง เกิดขึ้นหลังจากการให้ทานโดยถูกต้องตาม หลักพระพุทธศาสนานั้น คือ อานิสงส์แห่งทาน

ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของทานทั้ง 2 ฝ่าย คือองค์ประกอบของฝ่ายทายกมี 3 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ หรือ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ โทสะ โมหะ การให้ทานที่ประกอบด้วยองค์ 6 ประการนี้ จัดเป็นบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ซึ่งไม่อาจนับประมาณได้และยังให้อานิสงส์ที่พึงปรารถนา อีกด้วย คือนำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสง่า ไชยวงศ์ (2541) ได้ทำวิจัย เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทานในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ตลอดถึงการนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมถูกต้องกับสภาพการณ์ในสังคม การศึกษาทานในพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญต่างๆ “ทาน” แปลว่าการให้ หมายถึง การแบ่งปัน การแสดงออกถึงความโอบอ้อมอารีในจิตใจ แล้วเจือจานออกมาภายนอกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ เต็มใจ ทานถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้วัตถุสิ่งของ เรียกว่า “วัตถุทาน” และการให้คำแนะนำสั่งสอนชี้แนะศิลปะวิทยาการต่างๆ เรียกว่า “ธรรมทาน” ซึ่งพุทธศาสนาถือว่ามีคุณค่ามากกว่าวัตถุทาน เมื่อกกล่าวโดยลักษณะแล้ว ทานมี 2 ลักษณะคือ เจาะจงผู้รับ เรียกว่า “ปาฏิปุคคิกทาน” และไม่เจาะจงผู้รับ เรียกว่า “สังฆทาน” สังฆทานถูกยกย่องว่ามีอานิสงส์มากที่สุดแม้ว่าทานจะเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญ แต่ก็ เป็นเพียงธรรมข้อหนึ่งในหลักธรรมทั้งหลาย ที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าจะจะเป็นธรรมในหมวดใด ก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อธรรมอื่นๆ ในหมวดนั้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น ทานใน “บุญกิริยาวัตถุ” เป็นข้อปฏิบัติเพื่อขจัดอัสวะ

กิเลสในจิตใจของผู้ให้ ส่วนทานใน “ทศพิธราชธรรม” ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติของนักปกครองที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สุขผู้ใต้ปกครอง กล่าวโดยสรุปแล้ว ทานในพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อขจัดอัสวะกิเลส 2) เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น

2. ผลการศึกษาประเพณีในการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า การทานขันข้าวของประชาชนชาวล้านนาไทย เป็นประเพณีทานข้าวใหม่เดือนสี่เป็ง ประเพณีเดือนสี่เป็งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการทานข้าวใหม่หลังจากสิ้นสุดทำนาเก็บเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้ว ก่อนจะนำไปบริโภคคนล้านนา มีความเชื่อว่าจะต้องนำไปถวาย พระสงฆ์ สามเณรที่วัดก่อน และการทานนั้นจะนำข้าวใหม่ไปถวายทาน ในรูปแบบการทานขันข้าว การทานมีทานไปหาเทวดา แม่พระธรณี พระภูมิเจ้าที่ที่รักษาไร่นา ทานไปหาบรรพบุรุษอันได้แก่ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้องที่ท่านได้มอบมรดกสมบัติอันเป็นผืนนา ที่ให้เราทำมาหากิน เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไปก็ทำบุญอุทิศไปให้ท่านเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดที่ประเพณีสงกรานต์ เป็นการต้อนรับศักราชใหม่เป็นปีใหม่ของคนไทยรวมถึงชาวล้านนาภาคเหนือ เริ่มต้นใหม่ด้วยการทำบุญที่วัดใส่บาตร ฟังธรรม ทานขันข้าวไปหาบรรพบุรุษญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป เป็นการแสดงออกซึ่งความรัก และความห่วงหาอาลัยถึงบุญคุณ จึงทำบุญอุทิศให้เหล่าดวงวิญญาณ เพื่อให้ท่านเหล่านั้นได้กุศลผลบุญ วันสงกรานต์ถือว่าเป็นวันครอบครัว ลูกหลานบางที่ทำงานอยู่

ต่างจังหวัด เมื่อถึงวันสงกรานต์ลูกหลานจะกลับบ้าน พ่อแม่จะพาลูกหลานมาทำบุญทานขันข้าว เป็นการสอนในเรื่องกตัญญูกตเวที และทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง ประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นช่วงเวลาที่พระภิกษุ สามเณรจำพรรษาถือวัตรปฏิบัติธรรม เพราะในฤดูเข้าพรรษาพระภิกษุสามเณรจะมีจำนวนมากกว่าปกติ เพราะไม่จำเริญหรือมีกิจธุระจะไม่ไปพักแรมที่อื่นอย่างเด็ดขาด ในวันแรกของการเข้าพรรษา ศรัทธาประชาชนจะนิยมทานขันข้าวในตอนเช้ามืด จนถึงเวลาเพล การทานขันข้าวยังถือว่าเป็นการอุปถัมภ์พระภิกษุ สามเณรอีกแบบหนึ่ง เพื่อไม่ให้พระท่านขาดแคลนเรื่องภัตตาหาร ไม่เฉพาะแต่วันเข้าพรรษาในพรรษาก็นิยมทำทานกัน จนถึงออกพรรษา ประเพณีเดือนสิบสองเป็ง ความเชื่อว่าเป็นวันปล่อยผี ปล่อยเปรต พญายมราชอนุญาตให้เปรตมารับเอาของกินของทานจากลูกหลานญาติพี่น้องในเมืองมนุษย์ปีหนึ่งมีครั้งหนึ่ง และในความเชื่อเรื่องผีเรื่องเปรต คนล้านนานิยมทานขันข้าว เพื่ออุทิศไปหาญาติพี่น้องพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รวมถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นได้รับส่วนบุญ ถ้ากรรมเบาบาง อาจจะได้ไปเกิดในภพภูมิใหม่ อันเป็นความเชื่อในเรื่องการทำบุญให้ทานรวมไปถึงมีวิธีการทานอีกหลายแบบ เช่น ทานธรรม ปุพเพตพลี ธรรมอาณิสสส์ ทานหาคนตาย ธรรมมาลัยโศลก เป็นต้น สอดคล้องกับพระครูพัฒนมงคล (2556) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องปตติทานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า คำสอนเรื่องปตติทานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง ปฏิบัติการที่แสดงออกโดยการ

ยินดีด้วยการให้ทาน การให้ทานในพระพุทธศาสนามีสิ่งของที่ให้, สิ่งที่ได้รับ การให้วัตถุที่ควรให้ การให้ความรู้ และการให้อภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น จำแนกประเภทและขอบข่ายของการให้ทานมี 2 ประเภท คือ อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ปัจจัย 4 และการให้ธรรมทาน มี 2 ประเภท คือ การให้วิชาการ การให้ความรู้เป็นทาน และอภัยทาน คือ การให้อภัย ยกโทษให้ไม่ผูกโกรธใดๆ เป็นทาน และระดับของการให้ทาน พบว่า มี 3 ระดับ คือ ทานระดับต้น คือ อามิสทาน การให้ปันสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของหรือปัจจัย 4 ทานระดับกลาง คือ ทานวิริติ (หมายถึงศีลด้วย) ได้แก่ การงดเว้นจากการทำบาป โดยปฏิบัติตามศีล 5 และทานระดับสูง คือ อภัยทาน และธรรมทาน การการะทำบุญและปตติทานมัยแล้วได้รับผลสำเร็จด้านรูปธรรม เรียกว่าสัมปทา 4 ประการ ความเชื่อและปตติทานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง การอุทิศส่วนบุญให้ส่วนบุญอันเกิดขึ้นในดวงจิตของคน มี 2 นัย คือ บุญที่ผู้กระทำได้รับเอง และบุญที่ผู้กระทำอุทิศให้แก่ผู้อื่น การทำบุญอุทิศแก่ผู้ล่วงลับไป เรียกว่า ทักขิณานุปทาน ปุพเพตพลี มตกทาน เป็นต้น การอุทิศส่วนบุญ มี 4 ประเภทใหญ่ คือ การอุทิศส่วนบุญด้วยการอธิษฐานจิต การอุทิศส่วนบุญด้วยวาจา การอุทิศส่วนบุญด้วยการแผ่เมตตา และการอุทิศส่วนบุญด้วยการกรวดน้ำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประวิทย์ วิสุทโธ (ปานทอง) (2548) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ เรื่องเปรตในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาเรื่องของเปรตทำให้การปฏิบัติตนของมนุษย์รู้ และเข้าใจในการดำเนินชีวิตของ

ตน อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดคุณลักษณะ ดังนี้ 1) ทำให้มีสุขภาพทางจิตและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต 2) ทำให้เกิด หิริและ โอตตัปปะ ไม่ทำให้เกิดความพลั้งเผลอของสติสัมปชัญญะ 3) ทำให้รู้จักคุณค่าของชีวิต และวิธีการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม หลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา 4) ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข 5) ทำให้ได้ศึกษาคำสั่งสอนเรื่องเปรต และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พระครูวิสนธ์สมณกิจ (ถาวร โสโร) (2555) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การทำบุญวันสารทไทยตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของประชาชนในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น” จากการศึกษาพบว่า วันสารทไทยตามทัศนะของพระพุทธศาสนา หมายถึง การทำบุญกลางปีของไทยตรงกับวันสิ้นเดือน 10 หรือวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ซึ่งเป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญชาติ และผลไม้สุกข้าว และต้นผลไม้ที่ปลูกไว้กำลังให้ผลเป็นครั้งแรกในฤดูนี้ ถึงแม้ว่าการทำบุญเดือนสิบในแต่ละท้องที่จะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น ภาคกลางเรียกว่า “สารทไทย” ภาคเหนือเรียกว่า “งานทานสลากภัต” หรือ “ทานก๋วยสลาก” ภาคอีสานเรียกว่า “ทำบุญข้าวสาก” และภาคใต้เรียกว่า “งานบุญเดือนสิบ หรือ “ประเพณี ชิงเปรต” แต่ก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือการทำบุญกลางปี เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองผลที่มีชีวิตผ่านพ้น เวลามมาได้ถึงกึ่งปี และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และยังสอดคล้องกับ พระครูใบฎีกา เฉลิม อริยวิโส (คำเชื้อ) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บุพเพตพลีที่ปรากฏใน

คัมภีร์ไบบลานล้านนา กรณีศึกษาคัมภีร์เปตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน” หลักบุพเพตพลีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จากการศึกษาพบว่า เป็นหลักการทำบุญที่พระเจ้าพิมพิสารราชา แห่งแคว้นมคธ ได้กระทำไว้ในครั้งพุทธกาล เพื่อ อุทิศส่วนบุญไปให้เหล่าญาติของพระองค์ ที่ไปเกิดเป็นเปรต เมื่อพิจารณาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว สามารถสังเคราะห์การทำบุญนี้เข้าในหัวข้อธรรมที่ชื่อว่า หลักพลี 5 ประการ ของโกศาอาทियะ 5 ที่ปรากฏในอาทियสูตรและปัตตกัมมสูตร แห่งอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต และจตุกกนิบาต ตามลำดับซึ่งบุพเพตพลี คือการทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ เป็นหนึ่งในพลีทั้ง 5 นอกจากหลักการทำบุญบุพเพตพลีจะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญที่ตนได้บำเพ็ญแล้ว แฝ่ ไปให้เหล่าญาติผู้ที่เสียชีวิตแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงซึ่งความกตัญญูตเวที ต่อญาติผู้ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย

3. ผลการศึกษาคุณค่าของการทานขันข้าวของประชาชนล้านนาไทยตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า มีคุณค่าด้านจิตใจ มีความกตัญญูรู้คุณ เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งทางด้านจิตใจ ผู้ทำแล้วมีสภาพจิตใจแจ่มชื่นเบิกบาน มีความสุข เป็นปีติสุข เป็นการสร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการปลูกฝังแบบอย่างแก่ลูกหลานในเรื่องกตัญญู ให้รู้จักบุญคุณของบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่ท่านมอบสมบัติให้ เมื่อท่านล่วงลับไปก็ควรทำบุญไปให้ท่าน และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการทำบุญสืบทอด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ

ประชาชนชาวล้านนาไทย ซึ่งไม่เหมือนกับภาคอื่น เป็นการแก้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญสืบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณฐา ลิ้ม (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมกตัญญูทศเวทในสังคมไทย” จากการศึกษพบว่า พระพุทธเจ้าสอนหลักธรรมเกี่ยวกับกตัญญูทศเวทแก่สาวกของพระองค์ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ตามฐานะของตน มีโอกาสศึกษาปฏิบัติธรรม และสอนให้ตระหนักรู้ในการตอบแทนบุญคุณผู้ให้ความช่วยเหลือด้วย พระสงฆ์ปฏิบัติตามหลักกอนาคาเรียนวินัย คฤหัสถ์ปฏิบัติตามหลักกรรมหลายข้อ เช่น บุคคลหาได้ยาก 2 พรหมวิหารธรรม 4 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 อุกาสกธรรม 5 การระเว 6 และ ทิศ 6 เพื่อให้เกิดความยึดมั่นในหลักกตัญญูทศเวทที่ จึงได้เสนอแนวทางส่งเสริมกตัญญูทศเวทในสังคมไทย 2 ประการคือ 1) สังคมสงฆ์ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้พักในสำนักอุปัชฌาย์ เพื่อได้กระทำวัตรต่อกัน เรียนพระธรรมวินัยในสำนักของอาจารย์ แม้ภายหลังจะย้ายไปพำนักที่วัดอื่นก็กลับมาสักการบูชาในโอกาสสำคัญ เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา 2) สังคมคฤหัสถ์ ส่งเสริมให้มีความกตัญญูทศเวท ทั้งในสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถานที่ทำงาน โดยสร้างจิตสำนึก แก่สมาชิกในส่วนต่างๆ ของสังคมให้ตั้งอยู่ในหลักกตัญญูทศเวท เมื่อทำได้แบบนี้คนในสังคมก็จะเป็นสังคมที่มีความสามัคคี ให้ความช่วยเหลือกันทั้งในยามปกติ และยามเกิดปัญหา ก็จะสามารถผ่านสถานการณ์นี้ไปได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญกองคุณาธาร (มาหา) (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตัญญู

ตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาพบว่า ความกตัญญู หมายถึง ความตระหนักรู้ในคุณของบุคคล สัตว์ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กตเวที คือ การตอบแทนคุณความกตัญญูเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งของพระพุทธเจ้าตรัสว่า ความกตัญญู เป็นมงคลอันสูงสุดมนุษย์ เป็นสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกันแบบอิงอาศัยกับสิ่งที่อยู่รอบตัว บุคคลที่มีชีวิตอยู่ด้วยความรู้สึกสำนึกในบุญคุณและคิดตอบแทนคุณบุคคล สัตว์ สถาบัน ธรรมชาติ แวดล้อม และช่วยเกื้อกูลสังคมส่วนรวมด้วยความเมตตา กรุณา การกระทำเช่นนี้ ย่อมนำมาความสุข ความเจริญ และสิริมงคลมาสู่ชีวิตตนเอง คนผู้ที่ขาดความกตัญญู ย่อมไม่น่าคบหา และเป็นสาเหตุนำมาซึ่งภัยพิบัติต่างๆ ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม พระพุทธศาสนา ส่งเสริมความกตัญญูทศเวท สอนให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่ของตนเอง เริ่มจากความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ในครอบครัว เช่น หน้าที่ของบิดามารดา หน้าที่ของบุตรธิดา เมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักความกตัญญูแล้ว จะก่อให้เกิดความเจริญด้านจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมนั้นๆ มีความสงบสุขและร่มเย็นตลอดไปหลักธรรมที่ส่งเสริมความกตัญญู เช่น พรหมวิหาร และสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความรัก ความเมตตาต่อกันในสังคม และมีคุณค่าทางสังคม เป็นการสอนให้รู้จักการให้ทาน การเสียสละ การแบ่งปัน ทำให้เป็นคนมีจิตใจดีมีเมตตา รู้จักการทำบุญให้ทาน เสียสละ มีเมตตา เป็นตัวอย่างที่ดีเป็นการสอนแบบไม่ต้องพูดแต่ทำให้ดูทำให้ซึมซับเรื่องการทำทาน เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เป็นการทำบุญสืบทอดพระพุทธศาสนา

เป็นการทำทานโดยมีสำหรับอาหารแกงส้ม แกงหวาน ผลไม้ ดอกไม้ ธูปเทียน สวยดอก เป็นเอกลักษณ์ประเพณี พ่อแม่นำลูกหลานมาทำบุญที่วัด ทำให้รู้จักคุ้นเคยการทำบุญ และยังเป็นการสืบทอดประเพณีอีกด้วย เพราะต่อไปลูกหลานก็ต้องทำสืบแทนพ่อแม่ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีการทำบุญทานขึ้นข้าว การเข้าหาพระภิกษุ สามเณร การไปวัดมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม การให้ด้วยความเคารพ การบูชา การนั่ง การไหว้ การให้ความเคารพสถานที่ และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาทำให้พระภิกษุสามเณรมีภัตตาหารฉัน การทานขึ้นข้าวเป็นการทำบุญเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ประการในเรื่องอาหาร เป็นเรื่องสำคัญพระภิกษุ สามเณรมีกำลังใจในการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อจะนำเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้เรียนรู้ นำไปเผยแผ่ธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน ให้รู้และประพฤติตาม การทานขึ้นข้าวสืบทอดโดยการทานให้ลูกหลานได้เห็นและได้ทำตามพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุ สามเณรด้วยในเรื่องอาหาร เป็นประเพณีทำบุญให้ทานตราบไตรศรัทธาประชาชนยังทำบุญให้ทานอยู่โดยตลอด พระศาสนาก็จะสืบทอดยาวนานแสนนาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐปัญญาาคม (ท่าเลดี) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวัฒนธรรมการให้ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการให้โดยทั่วไป หลักของวัฒนธรรมการให้ต้องพร้อมด้วยเจตนาทั้ง 3 ปุพพเจตนา มุญจนเจตนา และอปปราปรเจตนา วัฒนธรรมการให้ยังปรากฏอยู่ในอรรถกถา ความหมายของวัฒนธรรมการให้เน้นธรรมทานให้ที่ประกอบด้วยลักษณะความเชื่อ ความ

ละอายต่อบาปและสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ และวัฒนธรรมการให้เชิงคุณธรรมมีการให้เพื่อบูชาคุณ เพื่อตอบแทนคุณเพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์ และเพื่อเทิดทูลบุคคลผู้มีอุปการคุณ ลักษณะวัฒนธรรมการให้ที่ปรากฏในหลักธรรมมีทศบารมี สังคหัตถ์ วิถีวัฒนธรรมการให้ที่มีวิธีให้ด้วยเจตนา และวิธีให้ตามลักษณะความสำคัญของการให้ให้ตามแนวที่เคย และวิธีให้ของสัตบุรุษ วัดอุทยาน หมายถึง การให้สิ่งที่ควรให้ เจตนาของผู้ให้เหตุและปัจจัยของวัฒนธรรมการให้ เหตุการณ์การให้ทานเพราะมีโอกาสเหมาะ เพราะกลัวการตำหนิ ให้เพราะบูชาคุณคิดว่าทานเป็นของดี ปัจจัยวัฒนธรรมการให้ การให้ทานของความหวังจะมีพืดอกแก่ตนในภพต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเพณีการทานขึ้นข้าวของประชาชนล้านนาไทย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้

การทานขึ้นข้าว หมายถึง การทานสำหรับอาหาร มีข้าวแกง ผลไม้ น้ำดื่ม ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู สวยดอก น้ำหยาด จัดเตรียมในสถานที่สวยงาม นำไปถวายพระภิกษุสงฆ์สามเณร เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เฉพาะภาคเหนือของประเทศไทย การทานขึ้นข้าวมีหลายประเภท 1) ทานเพื่ออุทิศผู้ล่วงลับ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้อง 2) ทานในวันครบรอบวันเกิด ได้แก่ ทำบุญครบรอบวันเกิด เพื่อสร้างกุศลคุณความดี ความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตให้กับตนเอง 3) ทานเพื่ออุทิศเทวดาที่รักษาบ้านเมือง วัดวาอาราม รักษาบ้านเรือน และ 4) ทานให้กับตนเองไว้ภยันหน้า ได้แก่

ทานเพื่อสร้างกุศลไว้ให้แก่ตนเองเป็นการสั่งสมบุญไว้ในอนาคต เป็นประเพณีประจำเดือนสี่เป็ง วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา และเดือนสิบสองเป็ง มีคุณค่าด้านจิตใจ กล่าวคือ ทำให้เข้มแข็ง เบิกบาน มีความสุข มีคุณค่าทางสังคม กล่าวคือ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ปลูกฝังแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน ให้รู้จักบุญคุณของบรรพบุรุษ และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการทำบุญสืบทอด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประชาชนชาวล้านนาไทย ซึ่งไม่เหมือนกับภาคอื่น เป็นการแก้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญสืบต่อไป โดยการให้ทานในที่นี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ 1) เพื่อขจัดอาสวะกิเลสภายในจิตใจของตน และ 2) เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์ ประเพณีการทานขันข้าวของประชาชนตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางการทาน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

แหล่งอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2542). *สืบสานล้านนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน*. เชียงใหม่: มิ่งเมืองเนวาร์ตน์การพิมพ์.
- พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์ปูพพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนา กรณีศึกษาคัมภีร์ปูพพเปตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

1.1 การทานขันข้าวพระสงฆ์ควรแนะนำการทำทานในเรื่องการทานขันข้าวให้ถูกต้องให้กับประชาชน อันเป็นแบบอย่างเอกลักษณ์ที่ดงามของภาคเหนือล้านนาไทยและคงเอกลักษณ์ไว้

1.2 ด้านประเพณีพระสงฆ์ควรแนะนำพ่อแม่ให้ลูกหลาน ให้เรียนรู้วิถีปฏิบัติของประเพณี ทำให้เกิดความซึ่มซั้ววัฒนธรรมในท้องถิ่นอันเป็นคุณค่าที่ควรสืบทอด

1.3 ด้านคุณค่าพระสงฆ์ควรให้คำแนะนำพ่อแม่ลูกหลาน ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไป เรื่องของการทำบุญให้ทานและเรื่องความกตัญญูอันเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและควรส่งเสริม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์ ประเพณีการทานขันข้าวของประชาชนตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” นี้ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้อง ที่ควรศึกษาวิจัยอยู่อีกมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะหัวข้อสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปไว้ ดังนี้

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การทานขันข้าวของชาวล้านนาในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบลักษณะการทานขันข้าวของชาวล้านนา กับการทำทานอุทิศรวมถึงความเชื่อทัศนคติทางความเชื่อของคนไทยในภาคอื่นๆ

- พระครูพัฒน์มงคล. (2556). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องปัตติทานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิญโญจิตร). (2547). การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพรสูตรต้นตอปฏิภักกับการปฏิบัติจริงในลำพูน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระครูวิสณฑ์สมณกิจ (ถาวร ยโสธโร). (2555). การทำบุญสารทไทยตามความเชื่อพระพุทธศาสนาเถรวาทของประชาชนอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระครูวิสิฐปัญญาคม (ท่าเลดี). (2556). ศึกษาวัฒนธรรมการให้ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระประวิทย์ วิสุทโธ (ปานทอง). (2548). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเปรตในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระมหาเซน แสงมัม. (2542). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของการทานในพระพุทธศาสนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- พระมหาบุญกอง คุณาธโร (มาหา). (2548). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตญญูตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาสง่า ไชยวงศ์. (2541). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทานในพระพุทธศาสนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- มณี พะยอมยงค์. (2543). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทยรวมเล่ม. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- สุรพล คำวิฑู. (2542). ล้านนา สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พริ้นท์.
- สุวรรณธรรมา ลิม. (2560). แนวทางส่งเสริมกตัญญูกตเวทีในสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).